

فصل چهارم: زنان و عاشورا

<?xml encoding="UTF-8?">

بی تردید یکی از گروه های نقش آفرین در نهضت عاشورا، زنان بودند. اگر اسلام با قیام امام حسین علیه السلام زنده است، سهم بزرگی از آن مربوط به زنانی است که تاریخ، مانند آن را کمتر دیده است.

زنان در کربلا نشان دادند که تکلیف اجتماعی، خاص مردان نیست، بلکه آنان نیز برابر وظیفه شرعی خود باید به جریان های اجتماعی توجه کنند و آنجا که مسئله حمایت از دین و اقامه حق، به میان می آید تنها با قیام آنان میسر می شود، در صحنه حضور یابند.

در این بخش برآنیم تا با معرفی زنان هاشمی و غیرهاشمی در کربلا، علت حضور و نقش آفرینی آنان را در کربلا بیان کنیم. سپس به معرفی شخصیت والای حضرت زینب کبرا علیهاالسلام می پردازیم. پس از بیان اصول مدرسه زینبی، شاخص های خبررسانی آن حضرت را پس از واقعه کربلا بررسی می کنیم و ویژگی های زن عاشورایی و درس هایی را که زن امروز از زن کربلایی می آموزد، می آوریم.

معرفی زنان حاضر در کربلا

الف) زنان هاشمی

1. زینب کبرا علیهاالسلام :

زینب کبرا علیهاالسلام ، خواهر امام حسین علیه السلام به حکم تکلیف الهی و اطاعت از فرمان امام و نیز عشق به برادر، با فرزندان خود همراه امام به کربلا آمد. او در روز عاشورا، ناظر شهادت فرزند، برادران و دیگر بستگان خویش بود و پس از آن با اسارت خاندان رسول خدا صلی الله علیه و آله ، سرپرستی کاروان اسیران اهل بیت را برعهده گرفت. در کوفه و شام و در مجلس ابن زیاد و یزید، با سخنانش، فساد بنی امیه و جنایت هایشان را برملا و نام عاشورا و قیام کربلا را برای همیشه در اذهان مردم تثبیت کرد.

2. ام کلثوم:

بر اساس داده های تاریخی، یکی دیگر از دختران امام علی علیه السلام ، به نام «ام کلثوم»، در کربلا حضور داشته است. ایشان در رساندن پیام امام حسین علیه السلام و به ثمر نشاندن خون شهیدان کربلا نقش مهمی ایفا کرد و در کوفه خطبه خواند.

3. فاطمه، دختر امام حسین علیه السلام

مادرش، ام اسحاق، دختر طلحه بن عبیدالله بود. فاطمه با حسن مثنی، فرزند امام حسن مجتبی علیه السلام ازدواج کرد. حسن در واقعه کربلا مجروح شد. فاطمه هم گام با عمه اش، زینب علیهاالسلام و دیگر بانوان اهل بیت علیهم السلام در رساندن پیام امام و افشای جنایت های بنی امیه حضور فعال داشت و در کوفه، پس از عمه اش زینب علیهاالسلام سخنرانی کرد.

4. سکینه، دختر امام حسین علیه السلام

مادرش، رباب، دختر امرؤ القیس است. نامش را امینه، امیمه و آمنه ذکر کرده اند و سکینه لقب او است. سکینه در کربلا حضور داشت و در آن زمان از زنان رشید اهل بیت علیهم السلام به شمار می رفت. وی از نظر جمال، کرامت، ادب و سخاوت دارای جایگاه والایی بود و به جهت آگاهی اش به شعر و ادب، خانه اش محل تجمع ادیبان و شاعران بود.

5. رباب

او دختر امرؤ القیس است. امرؤ القیس در زمان خلیفه دوم به مدینه آمد و مسلمان شد. وی پس از مسلمانی، سه دختر خود را به امام علی علیه السلام، امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام تزویج کرد. رباب، مادر سکینه و عبدالله رضیع است که در آغوش امام حسین علیه السلام به شهادت رسید. او همراه زینب کبرا علیها السلام و دیگر بانوان اهل بیت علیهم السلام به اسارت برده شد. در مجلس ابن زیاد، سر مطهر امام حسین علیه السلام را از میان تشنه برداشت و بغل کرد و بوسید و آهی کشید.

او با سرودن اشعاری درباره واقعه عاشورا راه بسیاری از تحریف ها را بست. پس از بازگشت به مدینه، به مدت یک سال در غم از دست دادن همسرش به سوگواری پرداخت و زیرسایه ننشت تا از دنیا رفت.

ب) زنان غیر هاشمی

1. ام خلف، همسر مسلم بن عَوْسَجَه

او همراه شوهر و فرزندش به کربلا آمد و پس از شهادت شوهرش، پسر خود را روانه میدان کرد، ولی امام مانع رفتن او شد. با این حال، ام خلف، سر راهش را گرفت و او را به نبرد در رکاب حسین علیه السلام تشویق کرد. او عازم میدان شد و پس از نبردی جانانه به شهادت رسید. کوفیان سرش را به سوی مادرش افکندند و ام خلف سر فرزندش را برداشت و چنان گریست که همگی به گریه افتادند.

2. اُمّ عَمْرُو بن جناده

نامش، «بحریه»، دختر مسعود خزرجی و همسر جناده بن کعب انصاری است. جناده از شیعیان مخلص علی علیه السلام بود که از مکه با خانواده خود همراه حسین علیه السلام گردید و هرگز از آن حضرت جدا نشد. پس از شهادت جناده، همسر او، فرزندش، «عمرو» را روانه میدان کرد. امام حسین علیه السلام مانع شد، ولی عمرو گفت: «مادر مرا امر به قتل کرد.» سرانجام به میدان رفت و در رکاب حسین علیه السلام به شهادت رسید. کوفیان سر او را به طرف مادر انداختند. مادر سر جوان خود را برداشت و به سینه چسبانید و پس از گفت وگویی با آن، سر را به سوی دشمن پرتاب کرد و عمود خیمه را برداشت و به دشمن حمله کرد. امام، او را برگرداند و در حقش دعا کرد.

3. مادر وهب

این زن مسیحی، هنگامی که در ثعلبیه (نزدیک کربلا) به طور موقت سکنی گزیده بود، به کاروان امام حسین علیه السلام برخورد و به ایشان از کمی آب شکایت کرد. امام علیه السلام نیزه خود را بر زمین زد و ناگهان آب فراوان از زمین بیرون زد. آن زن که تا آن زمان مسیحی بود و شناختی از امام نداشت، مجذوب بزرگواری و کرامت امام شد و پس از آن که با پسر و عروسش به خدمت امام رسیدند، هر سه مسلمان شدند و به کاروان امام حسین علیه السلام پیوستند. مادر وهب و پسرش در واقعه عاشورا به شهادت رسیدند.

هنگامی که سر وهب را برای مادرش آوردند، سر را بوسید و گفت: «سپاس خداوندی را که با شهادت تو در رکاب امام حسین علیه السلام مرا رو سفید کرد. سپس ستون خیمه را برداشت و به دشمن حمله کرد و دو تن از آنان را کشت.

علت حضور زنان در کربلا

در پاسخ به این پرسش که چرا زنان در کربلا حضور داشتند، چند نظریه مطرح شده است. به نظر می رسد مناسب ترین پاسخ به این پرسش این باشد که امام حسین علیه السلام با علم به شهادتش، برای ادامه قیام و تحقق اهداف خود و رسوا کردن بنی امیه و جلوگیری از انحراف امت و تحریف حقیقت، زنان و کودکان را همراه برد.

در واقع، تلاش های بانوان حرم حسینی علیه السلام، تکمیل کننده قیام امام حسین علیه السلام بود؛ یعنی هم چنان که شهادت امام برای دین، ضروری بود، اسارت اهل بیت علیهم السلام نیز لازم بود.

با توجه به اینکه هدف امام حسین علیه السلام، اصلاح امت و بازگرداندن آن به سنت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و آشکار کردن فساد حکومت بنی امیه به ویژه یزید بود، آن حضرت باید با نقشه ای دقیق و حساب شده به مردم دنیا ثابت می کرد که آنها نمی خواهند کسی از خاندان پیامبر زنده بماند و با اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله، بدتر از اسیران و مشرکان و کفار رفتار می کنند. این هدف، با توجه به شدت انحرافی که در جامعه پدید آمده بود، جز با قیامی خونین و سرمایه گذاری کلان امکان پذیر نبود. ازاین رو، امام می بایست علاوه بر کشته شدن، پیام الهی خود را نیز به گوش تمام مسلمانان و حتی تمام دنیا می رساند. دست یابی به این هدف، با ادامه نهضت پس از شهادت ممکن بود و امام حسین علیه السلام با آگاهی از این نکته، اهل بیت خود را به کربلا برد.

اگر امام حسین علیه السلام بدون اهل بیت خویش به کربلا می رفت و در آنجا به شهادت می رسید، تاریخ، این حادثه را فقط از منظر دشمنان ثبت می کرد و بی تردید، اصل واقعه، کاملاً وارونه جلوه می یافت. در این میان، بانوان اهل بیت علیهم السلام به رهبری زینب کبرا علیهاالسلام نگذاشتند جنایت های بنی امیه پنهان بماند و حاملان صدیق رسالت عاشورا، نهضت کربلا را زنده نگه داشتند.

در یک جمله می توان گفت امام حسین علیه السلام، اهل بیت خود را برای انجام رسالتی بزرگ و ایفای نقشی بسیار مهم در ساختن تاریخی بزرگ همراه برد.

سرّی در نینوا می ماند، اگر زینب نبود کربلا در کربلا می ماند، اگر زینب نبود

نقش آفرینی زنان حاضر در کربلا

بدون تردید، زنان در واقعه کربلا نقش انکارناپذیری داشتند که مهم ترین آنها عبارت است از:

(الف) تشویق مردان به جهاد

حضور برخی مردان را باید مرهون فداکاری و تشویق زنان دانست. همچنین صبر و استقامت زنان کاروان حسینی و شکیبایی آنان در فراق عزیزان یکی از عوامل تشویق مبارزان بود.

(ب) تقویت روحی (صبر و استقامت)

زنان حاضر در کربلا با وجود شهادت نزدیکان خویش، نه تنها خود پایدار و استوار ماندند، بلکه دیگران را نیز در این

راه دلداری دادند. زینب کبرا علیهاالسلام زمانی که از شهادت علی اکبر با خبر شد، درحالی که صدا می زد: «واحبیاه و ابن أخیاه....» برای دلداری حسین علیه السلام به استقبال او شتافت.

(ج) جهادگری و رزمندگی

در روز عاشورا، برخی زنان همانند مردان وارد صحنه کارزار شدند که از جمله می توان به همسر عبدالله بن عمیر کلبی اشاره کرد. او دو بار در میدان نبرد حاضر شد و شجاعت و رزمندگی خود را در مقابل مردان سپاه یزید به نمایش گذارد.

(د) دفاع از امامت و خاندان پیامبراعظم صلی الله علیه و آله

از گفتار و رفتار زنان حاضر در کربلا می توان میزان همت آنان را در دفاع از امامت دریافت. در آخرین لحظه ها، هنگامی که شمر قصد بریدن سر مبارک امام را داشت، زینب علیهاالسلام به امید نجات جان امام یا برای اتمام حجت، بر سر عمر سعد فریاد زد: «آیا حسین کشته شود و تو نظاره گر باشی؟»

همچنین در مجلس ابن زیاد هنگامی که وی قصد کشتن علی بن الحسین علیه السلام را داشت، زینب کبرا علیهاالسلام مانع این اقدام ابن زیاد شد، به این شکل که خود را پسر امام کرد و در خطاب به ابن زیاد گفت: «آنچه از خون های ما ریختی، کافی است. به خدا سوگند! از او جدا نمی شوم تا مرا نیز با او بکشی». ابن زیاد نیز از این تصمیم منصرف شد.

(ه) پرستاری

از دیگر وظایف بانوان، پرستاری از بیماران و مجروحان و کودکان بود. پیش از واقعه، مراقبت از بیماران کاروان را بر عهده داشتند، چنان که در شب عاشورا و پس از واقعه عاشورا، زینب علیهاالسلام سرگرم پرستاری از امام زین العابدین علیه السلام بود. وی پس از شهادت امام حسین علیه السلام و در زمان اسارت نیز با وجود آشفته گی شدید روحی، نگه داری کودکان و مراقبت از آنها را عهده دار شد.

(و) پیام رسانی

مهم ترین و مشکل ترین وظیفه ای که پس از شهادت امام حسین علیه السلام برعهده بانوان قرار گرفت، رساندن پیام شهیدان و هدف قیام امام حسین علیه السلام به گوش مردم آن زمان بود که تفصیل آن را در شاخص های خبررسانی حضرت زینب علیهاالسلام خواهیم آورد.

حضرت زینب علیهاالسلام

برجسته ترین زن عاشورا، زینب کبرا علیهاالسلام است که انسانی تربیت یافته در خاندان رسالت و امامت، دانشمندی بزرگ و قهرمانی بی نظیر است که می تواند بهترین به عنوان زن نمونه و سرمشق برای زنان باشد. آنچه در تاریخ و به ویژه در واقعه عاشورا و پس از آن از ایشان می بینیم، در حقیقت، ظهور نوع زندگی و تربیت ایشان از کودکی تا سال های جوانی و تجربه های بی نظیر ایشان در کوره حوادث سال های پس از رحلت پیامبراعظم صلی الله علیه و آله است.

به رویدادهای مهم تاریخی که در دوران زندگی با برکت ایشان اتفاق افتاده است، نگاهی گذرا می افکنیم.

روز شمار زندگی حضرت زینب علیهاالسلام

- در ششمین سال هجرت به دنیا آمد.

- در 5 سالگی (سال یازدهم هجری)، شاهد شکستن درخت پرثمر انسانیت و رهبر جامعه اسلامی و آخرین پیامبر خدا بود.
- شاهد طرح انحرافی سقیفه بنی ساعده و کوشش بی امان مادرش برای جلوگیری از این انحراف بود.
- شاهد سخنرانی شجاعانه و کوبنده مادرش در مسجد النبی در دفاع از مقام ولایت بود.
- شاهد هجوم وحشیانه غاصبان خلافت به خانه امامت و عصمت بود.
- شاهد شهادت مادر عزیزش و به خاک سپاری شبانه او بود.
- در 12 - 13 سالگی (سال 18 - 19 هجری)، با عبدالله بن جعفر ابی طالب ازدواج کرد.
- در 34 سالگی (سال 40 هجری)، شاهد شهادت پدرش امیرالمؤمنین علیه السلام بود.
- شاهد بی وفایی های مردم کوفه و توطئه های حساب شده دشمنانی چون معاویه علیه برادرش، امام حسن علیه السلام بود.
- شاهد قرارداد مظلومانه صلح امام حسن مجتبی علیه السلام با معاویه بود.
- در 43 سالگی (سال 49 هجری)، شاهد شهادت برادرش، امام حسن مجتبی علیه السلام و اهانت به جنازه آن عزیز بود.
- در 55 سالگی (سال 61 هجری) شاهد حماسه عاشورا در کربلا و شهادت برادرش، امام حسین علیه السلام ، حضرت عباس علیه السلام و فرزندان و دیگر خاندانش بود.
- سرانجام در سال 62 هجری به دیار حق شتافت.

شش اصل از اصول مدرسه زینبی

- مدرسه زینبی، مدرسه عشق به آرمان های حسین علیه السلام است با رویکردی فراتاریخی و فراجغرافیایی، مدرسه ای مبتنی بر مدیریتی اسلامی - الهی. در مدرسه زینبی، کسانی که معنای صبر و مقاومت را می فهمند، خدا را به آسانی می شناسند.
- در مدرسه زینبی، انسان به عالی ترین سطح از انسانیت می رسد، به گونه ای که در برابر ستم سکوت نمی کند و در این راه حاضر است از جان خود بگذرد.
- رسیدن به این الگوی انسانی از اهداف مدرسه زینبی است؛ یعنی گذشتن از محبوب ترین تعلقات دنیایی در راه خدا و در جهت اهداف متعالی حق.
- هر که بخواهد در این مدرسه و در سلک زینبیان درآید، باید به دنیا پشت کند و در راه خدا و برای خدا قدم بردارد.
- اصل اول: بیداری
- ارزش واقعی انسان در مدرسه زینبی در این است که بتواند چشم دلش را باز کند و با معرفت و عشق در جهت مسیر الی الله قدم بردارد. حضرت زینب علیهاالسلام در مدرسه زینبی خود می آموزد که هر آنچه از سر جهل و ناآگاهی است، راهی جز به تباهی و سرنوشتی جز به گمراهی ندارد.
- اصل دوم: پایداری

پایداری در برابر مصایب و مشکلات از مهم ترین اصول مدرسه زینبی است. زینب علیهاالسلام به تمام مخاطبان مکتب خود می آموزد اگر در راه آرمان های الهی شکیبایی ورزند، به آنچه کمال مطلوب انسانی است، خواهند رسید. او این اصل را در مکتب پیامبر و پدرش، علی علیه السلام و مادرش، زهرا علیهاالسلام آموخته بود. کسی

که پرورده دامان پیامبراعظم صلی الله علیه و آله است و در آغوش امیر مؤمنان علی علیه السلام و دامان حضرت زهرا علیهاالسلام پایداری را تجربه کرده است، به جایی می رسد که آزمون الهی را نماد زیبایی معرفی می کند، آنجا که فرمود: «ما چیزی ندیدیم جز زیبایی». فریاد برمی آورد و کاخ یزید را این گونه می لرزاند: «ای یزید! آیا چنین می پنداری که چون اطراف زمین و آسمان را بر ما تنگ گرفتی و ما را مانند اسیران از این شهر به آن شهر بردند، ما در پیشگاه خداوند خوار شدیم و تو گران مایه گشتی؟»

اصل سوم: دفاع از مقام ولایت

زینب علیهاالسلام ، بزرگ آموزگار مکتبی است که در آن، زن زیر پرچم عشق به خدا حاضر است. راه را بر فرومایگان ببندد و مظهر والای دفاع از ارزش های اسلام شود. در مدرسه زینبی، زن، مرزبان حریم ولایت است. حمایت از ولایت از آموزه های این مکتب است. زینب علیهاالسلام به خوبی می دانست که پس از سیدالشهدا علیه السلام ، امام سجاد علیه السلام ، وظیفه امامت امت و بار سنگین ولایت را بر دوش دارد. پس باید زنده بماند تا زمین از حجت خالی نشود. بنابراین، مسئولیت حفاظت از جان امام سجاد علیه السلام را بر دوش خود احساس می کرد. او در چند جا توانست از عهده این مسئولیت خطیر برآید. اول، هنگام حمله لشکر عمر سعد به خیمه ها، آنجا که شمر خواست امام سجاد علیه السلام را به شهادت برساند، فرمود: «به خدا سوگند، نمی گذارم او را بکشید مگر اینکه اول مرا بکشید.» دوم، هنگام عبور اسیران از قتل گاه هنگامی که امام سجاد علیه السلام ، اجساد کشته را دید، کم مانده بود از شدت غم روح از بدن نازنینش جدا شود. در این حال، زینب علیهاالسلام با یادآوری اهداف نهضت عاشورا، وی را دلداری داد تا از آنجا گذشتند. سوم، در کاخ ابن زیاد، آنجا که زیاد دستور داد تا گردن امام سجاد علیه السلام را بزنند.»

اصل چهارم: حضور سیاسی

یکی دیگر از اصول مهم مدرسه زینبی، اصل حضور سیاسی است. زن در مدرسه زینبی می آموزد که در حساس ترین و سرنوشت سازترین صحنه های سیاسی وارد عمل شود. قرآن کریم با بیان نمونه هایی از حضور سیاسی بانوان در صحنه اجتماع، افزون بر اینکه بر این حضور صحّه گذارده، از این گونه فعالیت ها تجلیل کرده است. حضرت خدیجه علیهاالسلام ، اولین مشارکت عملی بانوان در صحنه های سیاسی اسلام را پدید آورد. همچنین مادر موسی علیه السلام با هوشمندی، بارداری خود و تولد موسی را از فرعون پنهان کرد پس از تولد نیز با الهام الهی موسی را به آب انداخت و خواهر موسی را موظف کرد که وی را دورادور تعقیب کند. اوج مشارکت سیاسی حضرت زینب علیهاالسلام نیز در کربلاست، آنجا که دوشادوش مردان در صف مخالفان یزید ایستاد و با خطبه هایش به تشریح عملکرد نادرست الگوهای منفی پرداخت.

اصل پنجم: پای بندی به حجاب

مدرسه زینبی، مدرسه تربیت بر اساس پای ژبندی به تقوای الهی و پروا داشتن از زشتی و پلیدی است. زینب علیهاالسلام ، آموزگار این مدرسه، پای بندی به حرمت ها و احکام خدا و مراعات حجاب را از جلوه های حضور زنان در حماسه عاشورا معرفی می کند. او منادی متانت و عفاف و دفاع از حریم و حدود الهی است، آنجا که خطاب به یزید فرمود:

ای زاده آزادشدگان فتح مکه! آیا این عدالت است که همسران و کنیزان خود را پشت پرده ها قرار داده ای، ولی دختران رسول خدا صلی الله علیه و آله را به عنوان اسیر، روانه کرده ای. پرده های حرمت آنان را دریده، چهره هایشان را آشکار کرده ای و زیر سلطه دشمنان از شهری به شهری می گردانی، آن گونه که مردم شهرها آبادی ها

و قلعه ها به آنان می نگرند و از دور و نزدیک به آنها نگاه می کنند.

اصل ششم: شهید پروری

راه حسین علیه السلام ، جز با فداکاری و از خودگذشتگی پیموده نمی شود. در مدرسه زینبی، میراث داری و نگرهبانی از خط و خون شهیدان و تبیین آرمان های آنان، به همراه صبر بر بلا در راه خدا به انسان آموخته می شود. پیام مدرسه زینبی به انسان، شهیدپروری و تربیت نسلی شهادت طلب است.

آنجا که مادر وهب، مادر عمروبن جناده، ام خلف و... نه تنها از شهادت جوانان خویش در راه عقیده اندوهگین نمی شوند، بلکه مشوقی برای این گونه مجاهدت هایند. جلوه دیگر این اصل در شهیدپروری، حضرت زینب علیهاالسلام است. زینب هم دختر شهید است، هم خواهر شهید، هم مادر شهید و هم عمه شهید.

پیام رسانی

نامیرایی قیام امام، به حضرت زینب علیهاالسلام در کربلا وابسته است، زینب علیهاالسلام بنا به وصیت برادرش، امام حسین علیه السلام ، تلاش هایی کرد که اگر آنها را انجام نمی داد، شاید امروز نامی از عاشورا و عاشوراییان بر زبان ها نبود و پیام نهضت اباعبدالله علیه السلام در کربلا همراه با اجساد مطهرشان مدفون می شد و به کسی نمی رسید. زینب علیهاالسلام با فعالیت های همراه با سیاست و کیاست خود از عهده وظیفه خبررسانی واقعه عاشورا به خوبی برآمد. شاخص های خبررسانی کاروان اسیران به رهبری حضرت زینب علیهاالسلام الگو و ره توشه ای مناسب برای تمامی خبر رسانان جهان خواهد بود. برخی از این شاخص ها عبارتند از:

الف) واقع گویی و صداقت

راست گویی و بیان واقعیت از ویژگی هایی است که در فرهنگ اسلامی به ویژه قرآن کریم، بر رعایت آن تأکید شده است. قرآن کریم، در آخرین آیه سوره یوسف تأکید می کند در بیان این حوادث، واقع گویی کاملاً رعایت شده است. از این آیه شریفه در می یابیم که نقل خبر باید بر اساس واقع باشد.

این ویژگی در خبررسانی واقعه کربلا به خوبی مشهود است. زینب علیهاالسلام به عنوان پیام آور کربلا در خطبه اش در مجلس کفرآمیز ابن زیاد، بر صداقت و حق گویی خود چنین تأکید کرد: «...ای پسر زیاد! رسوا نمی شود، مگر فاسق و دروغ نمی گوید، مگر فاجر! و آن چیزی است که ما از آن به دوریم...».

صداقت حضرت در پیام رسانی واقعه عاشورا سبب جلب اعتماد مخاطبان، اثر بخشی بیشتر و عبرت آموزی مردم شد.

ب) شجاعت

از ویژگی های اساسی خبررسانی، شجاعت در بیان خبر و نهراسیدن از پی آمدهای بیان آن است.

هنگامی که کاروان اسیران وارد کاخ ابن زیاد شد، وی گمان کرد دختر علی علیه السلام با ترس، وارد مجلس می شود و به جرم خطبه ای که در بازار کوفه ایراد کرده بود، عذر تقصیر می خواهد. حاضران در مجلس شاهد ورود بانویی بودند که کمترین اعتنایی به شکوه ظاهری کاخ ابن زیاد نداشت و برخلاف انتظار به جایی که از پیش برایش آماده شده بود، نرفت. ابن زیاد که از این وضعیت نامنتظره ناراحت شده بود، پرسید: زنی که با این همه تکبر و غرور بر ما وارد شد، کیست؟

گام برداشتن، لباس پوشیدن و انتخاب جایگاه نشستن و برتر از همه غرور زنانه بانوی فرزانه بنی هاشم در دربار ابن زیاد، نشان دهنده شجاعت بی نظیر وی است، به ویژه هنگامی که یاهو گویی های او را بی پاسخ نگذاشت و

نغمه شوم و کفرآمیزش را در گلو خفه کرد. زینب بدون هیچ ترس و اضطرابی، با کوچک و بی ارزش دانستن دشمن، در پاسخ ابن زیاد که پرسید: کار خدا را با برادرت چگونه دیدی؟ فرمود: «از خداوند درباره برادرم جز نیکویی و احسان ندیدم. او و یارانش افرادی بودند که خداوند برای آنها شهادت را مقرر فرمود... ای فرزند زیاد! در روز قیامت برای تو جایگاهی است که باید برای جواب دادن آماده باشی. چگونه می توانی این گناه عظیم را پاسخ دهی؟ ای زاده مرجانه! مادرت به عزایت بنشیند».

ج) فصاحت و بلاغت زبان

فصیح بودن، توازن و شفافیت کلام، در رساندن پیام به مخاطب نقش مهمی دارد. اهمیت این مسئله تا آنجاست که حضرت موسی علیه السلام هنگامی که مأمور شد برای ابلاغ رسالتش سراغ فرعون برود، از خدا خواست برادرش، هارون را که از او فصیح تر است، همراهش سازد و از خداوند گشایش زبان و فصاحت کلام را درخواست کرد.

رسایی کلام، شیوایی زبان و توفنده بودن لحن حضرت زینب علیهاالسلام چنان لرزه ای در کاخ یزید افکند که همگان را تحت تأثیر قرار داد. زینب علیهاالسلام در دروازه شهر کوفه، اشعاری بلیغ در سوگ برادر خواند و هنگامی که در بازار کوفه، مردمان دور کاروان را گرفتند، با اشاره او سکوت کردند. نفس ها در سینه حبس شد و زنگ ها از صدا افتاد. سپس زینب علیهاالسلام به نیکویی به حمد و ثنای پروردگار پرداخت و بر پیامبراعظم صلی الله علیه و آله درود فرستاد. پس از این آغاز شکوه‌مندانه، با صدایی گیرا و کلامی پرصلابت فرمود:

ای مردم کوفه! ای اهل فریب و خیانت! آیا برای ما گریه می کنید؟ هنوز چشمان ما گریان است و ناله های ما خاموش نشده است. مَثَل شما مَثَل زنی است که رشته می بافت و آن گاه خود، آن را پاره می کند. شما همانند گیاهی هستید که بر مَزَبَله بروید! نه قابل خوردن است و نه سودی دارد! شما مستوجب عذاب خدایید. پس از آنکه ما را کشتید، بر ما گریه می کنید؟ آری به خدا سوگند که باید بسیار گریه کنید و کم بخندید.

د) سرعت

انتقال سریع از دیگر ویژگی های اساسی خبر است که تأثیر مهم در اثربخشی آن دارد. حساسیت اطلاع رسانی، نیاز مخاطبان به دانستن سریع و به موقع خبرها و از دست نرفتن فرصت برای تصمیم گیری صحیح، بر ضرورت سرعت در کار خبررسانی می افزاید.

این ویژگی نیز به خوبی در خبررسانی واقعه عاشورا رعایت شده است. زینب علیهاالسلام از همان لحظه شهادت برادرش، رسالت پیام رسانی نهضت را آغاز کرد. وی در آغاز ورود به کوفه، اشعاری را در مظلومیت برادرش خواند. در شهر کوفه نیز با خطبه آتشین خود، مردم را متقلب کرد و در همان لحظه های اولیه ورود به کاخ ابن زیاد، خطبه ای ایراد کرد که در دل ابن زیاد هراس افکند. در مجلس ننگین یزید نیز هنگامی که یزید به آنها پیشنهاد کرد که به مدینه بازگردند، زینب علیهاالسلام وی برای اینکه هرچه بیشتر مردم را در جریان نهضت برادرش قرار دهد، فرمود: «پیش از هر چیز باید برای کشتگان خود سوگواری کنیم.» همچنین هنگام ورود به مدینه بلافاصله به زیارت قبر جد مطهرش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رفت و اشعاری را در سوگ برادر خواند.

ه) روشن سازی افکار عمومی

یکی از وظایف مهم خبررسان، تلاش برای روشن سازی افکار عمومی و بی اعتنا نبودن نسبت به جهل مردم درباره اخبار مهم در جامعه است. یکی دیگر از شاخص های بارز خبررسانی عاشورا، افشاگری و رسوا کردن حکومت یزید و آشکار ساختن چهره پلید امویان بود. عقیده بنی هاشم علیهاالسلام در شهر کوفه، رفتار وحشیانه دشمن را با

خاندان پیامبر شرح داد و از چهره پرنفاق و تزویر آنان پرده برگرفت. حضرت زینب علیهاالسلام فرمود: ای مردم! می دانید چه پاره جگری از پیامبر شکافتید؟ کدام پرده نشینان عصمت را از پرده بیرون آوردید؟ آیا می دانید چه خونی از پیامبر بر زمین ریختید و از او هتک حرمت کردید؟

حضرت زینب علیهاالسلام در خطبه آتشین خود در کاخ یزید نیز پیشینه خانوادگی وی را در جمع سران و بزرگان محفلش آشکار ساخت. خطبه کوبنده سفیر کربلا چنان اوضاع مجلس آراسته یزید را آشفته کرد که وی ترسید با افشاگری های دختر علی بن ابی طالب علیه السلام ، پایه های حکومتش دچار تزلزل شود. به همین سبب گناه قتل حسین علیه السلام را بر گردن عبداللّه بن زیاد انداخت. البته برپایی مراسم سوگواری شهدای کربلا تا حد بسیار زیادی از اعتبار و نفوذ یزید در میان مردم کاست و به همین جهت یزید مصلحت ندید کاروان اسیران در شام بمانند و اسباب سفر آنان را به مدینه فراهم کرد.

(و) برجسته سازی

از تأکید یا تکرار بخشی از آیات قرآن کریم درمی یابیم که خداوند، توجه خاصی به آن بخش از خبر داشته است. در واقعه عاشورا نیز سفیران کربلا، با تأکید و تکرار بسیار واقعه عاشورا، از تمامی شیوه ها و امکانات استفاده کردند تا واقعه مهم عاشورا را برجسته سازند. حضرت زینب علیهاالسلام ، امام سجاد علیه السلام و ام کلثوم علیهاالسلام از ابزاری چون شعر، خطبه و برپایی مراسم سوگواری بهره بردند تا خبر کربلا را به همگان برسانند. همچنین محل تبلیغات اهل بیت در چند شهر مهم اسلام؛ یعنی کوفه، شام و مدینه در آن دوره زمانی از هر جهت مناسب بود و چگونگی بیان واقعه در شهرها بر حسب اوضاع فرهنگی، اجتماعی و سیاسی هر شهر صورت می گرفت.

(ز) مقابله با تحریف

یکی از وظایف و اصول اخلاقی خبررسانی، مقابله با انتشار اخبار و عقاید دروغ و تحریف شده است. در قرآن کریم نیز علمای یهودی که کتاب آسمانی خود را تحریف کرده بودند، نکوهش شده اند. پس از واقعه کربلا، حکومت پلید اموی قصد داشت نهضت حسینی علیه السلام را تحریف کند. زینب کبرا علیهاالسلام و امام سجاد علیه السلام به عنوان پیام آوران کربلا با خطبه های روشنگر خود، از این تحریف جلوگیری کردند و سخنان آنان به عنوان سند زنده و معتبر در تاریخ جهان، مجال هرگونه تغییر در واقعیت و اهداف نهضت را از دشمن گرفت.

ویژگی های زن عاشورایی

(الف) انسان ساز و جامعه ساز

زن عاشورایی با پیروی از زینب علیهاالسلام ، باید انسان ساز و جامعه ساز باشد. زینبی که با خطبه های آتشین خود، افزون بر رسوا کردن حکومت بنی امیه، افکار عمومی را روشن کرد و جرقه نهضت های بعدی همچون قیام توابین را زد.

او نمونه والای یک همسر و یک خواهر است. در خانه، مسئول تربیت فرزندان و در جامعه، مسئول سرنوشت مردم. بذر اندیشه اسلامی و انقلاب برادرش، حسین علیه السلام از دامن او پراکنده شد، رویید و به بالندگی رسید.

ب) پویا و مشارکت در عرصه های اجتماعی

زن الهام گرفته از عاشورا، در تمامی عرصه های علمی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی حضوری فعال و پویا دارد. همچون زینب کبرا علیهاالسلام که عالمه مدینه و پاسخ گوی پرسش های دینی زنان بود. به گواه تاریخ، خانه وی در مدینه، محل مراجعه یتیمان و نیازمندان بود و خودش در سرنوشت سازترین فرازهای تاریخ اسلام حضوری سربلند و کارآمد داشت.

از حضور زنان در عاشورا درمی یابیم که زن می تواند در پیچیده ترین صحنه های اجتماعی، حضوری جدی و سازنده داشته باشد.

ج) عزت طلب

فریاد آزادی خواهی و عزت طلبی زن سربلند و تربیت یافته در مکتب عاشورا، پایه های حکومت طاغوت را می لرزاند و ترسی دهشتناک در جان انسان های خودکامه می اندازد. فریاد عزت طلبی زن تربیت یافته در مکتب عاشورا، پرده رسوایی ستمگران را کنار می زند و بساط ستم را درهم می چیند.

د) پرورش دهنده شهید

زن عاشورایی، دختر شهید، مادر شهید، خواهر شهید و عمه شهید است. زینب علیهاالسلام، فرزند نوجوان خود را در اوج احساسات و عواطف مادرانه، راهی جنگی می کند و یقین دارد بازگشتی در آن نیست. او معتقد است که در مبارزات سیاسی باید فعالانه شرکت کرد و آنجا که اسلام در خطر است، باید از فرزند و شوهر، برادر و احساسات زنانه دست کشید.

ه) باحجاب

زن در مکتب عاشورا، در عین حضور در عرصه های مختلف، پاک دامنی خود را با سلاح عزت و شجاعت حفظ می کند. از دشمن هیچ نمی خواهد جز اینکه آنها را در معرض دید مردم قرار ندهد و حجاب آنها را ندرد.

و) بنده خدا

در دیانت زن عاشورایی همین بس که شب ها را به عبادت می گذراند و روزها را روزه می گیرد و در فردای عاشورا، نماز شب خود را نشسته می خواند.

ز) بردبار

تاریخ، صبورتر از زن عاشورایی ندیده است. زنی که در یک نیم روز، برادرانش، پسرانش و... به شهادت برسند و او بردباری پیشه کند. زینب کبرا علیهاالسلام، گنجینه دار رنج است و وارث بیت الاحزان فاطمه علیهاالسلام. صبر او در آن فاجعه انسانی، سرمشقی است برای تمامی زنان جهان. آن هنگام که در کنار جسد برادر با حفظ تعادل و ثبات روحی از خداوند خواست این قربانی کم را از او بپذیرد، اوج بردباری او بود.

ح) مهربان و باصلابت

زن عاشورایی هنگام دل‌داری اسیران داغ دار، مظهر عطوفت و دریای مهربانی است و آن هنگام که قرار است طبل رسوایی یزید را در کوفه و شام به صدا در آورد، مردانه تر از تمام مردان جهان، خطبه ای توفنده می خواند.

(ط) جسارت در برابر باطل

زن عاشورایی با سرمشق قرار دادن زینبی که بی محابا به مجلس یزید پا می گذارد، شجاعانه می ایستد و صریح و بلیغ سخن می گوید. رسواکننده سرکشان و افشا کننده ماهیت دشمنان است. صلابت بی نظیر وی در صفحات تاریخ، همه اندیشمندان را متحیر می سازد.

مدیریت پویا و غیراحساسی در شرایط بحرانی

زن عاشورایی، مدیریت بحران را خوب بلد است؛ زیرا تربیت یافته مکتبی است که در آن، زینب علیهاالسلام، کاروان مجروح و داغ دیده اسیران را با قدرت روحی بالا سرپرستی کرده و هم درد آنان است.

وی حامی امام حاضر است. نماد زنی شجاع، مدبر و شایسته که به ظاهر اسیر و دست به زنجیر و در واقع، آزاد و آزاده ای شجاع و مدبر است. زن عاشورایی تربیت یافته در مکتب زینب علیهاالسلام نیز در دوران معاصر در هشت سال جنگ، همچون کوهی استوار، جای خالی همسر شهیدش را برای فرزندان پر می کند و سرپرست خانواده می شود و به خوبی از عهده تمامی مسئولیت های سنگین زندگی برمی آید.

(د) ادامه دهنده حماسه و حماسه آفرین

حسین، حماسه کربلا را آفرید و زن عاشورایی از غروب عاشورا تا آخرالزمان، پیام آور این حادثه بزرگ انسانی و حماسه سازی دوباره است. حماسه ای که در آن، رهبری نهضت خونین برادر در سرزمین بیگانه، جنگ تبلیغی با تحریف گران پیام های عاشورا، دل جویی از کودکان و زنان داغ دیده، مقابله با بی رحم ترین دژخیمان زمان، تحمل سختی و اسارت عزیزان و گرسنگی و خستگی طاقت فرسا در آن موج می زند.

مبلغ دین و پاسدار ارزش های اسلامی

زن عاشورایی، زن تربیت یافته ای است که حامل و مبلغ دین و ارزش های دینی است. وی نه تنها فرهنگ دینی را خوب می شناسد، بلکه زبان گویای آن است. وی ترویج دین را از خانواده اش آغاز می کند و فرزندانی پرورش می دهد که عاشقانه در راه پاسداری از ارزش های دین جانبازی می کنند.

زن امروز

زن امروز مشتاقانه به دنبال الگویی است که فراگیر باشد.

زن عاشورا الگویی است برای انسان امروز که به کشف افق های بسیار متنوع، از هزار توی هستی دست یافته است.

زن امروز باید به گونه ای تربیت شود که برای رویارویی با بحران هایی همچون جنگ یا بحران های فرهنگی یا اقتصادی، دانش، قدرت تحلیل، تطبیق، مدیریت و بردباری لازم را داشته باشد.

زن امروز باید تربیت شود هم برای خانه و خانواده و هم برای مشارکت اجتماعی فعال و سازنده؛ هم برای دوران صلح و هم برای دوران جنگ؛ هم برای شرایط محاصره اقتصادی و هم برای توسعه پایدار؛ هم برای تربیت کودکان

و هم برای حضور جدی در معرکه رقابت های علمی، فرهنگی، فن آوری و نیز حضور آگاهانه و مقتدرانه در فرآیند «جهانی شدن».

زن امروز به پیروی از سفیر کربلا آن گاه که می خواهد مقاصد سیاسی اجتماعی خود را مطرح سازد، باید صداقت پیشه کند و روی سخنش با مردم باشد و مردم را متوجه مسئولیتشان در برابر کردارشان بسازد.

زن امروز باید در مسیر تسلیم و رضای الهی گام بردارد و در سخت ترین مصیبت ها جز زیبایی نبیند که این، آخرین منزل سالکان الی الله است.

زن امروز با الگوگیری از زنان عاشورایی، موظف است در اصلی ترین هسته اجتماع؛ یعنی خانواده، بستری مناسب برای رشد و بالندگی همسر و فرزندان فراهم آورد.

منابع پیشنهادی در زمینه زنان و عاشورا

1. بانوی کربلا حضرت زینب علیها السلام
بنت الشاطی، عایشه، ترجمه: سید رضا صدر، به اهتمام سیدباقر خسرو شاهی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ سوم، 1378، 176 صفحه.
2. بانوی عاشورا حضرت زینب علیها السلام
سیف، رسول، تهران، سازمان نهضت سوادآموزی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی...، چاپ اول، 1377، 44 صفحه.
3. پیام آور عاشورا: بررسی سیر زندگی، اندیشه و جهاد زینب کبرا علیها السلام
مهاجرانی، عطاءالله، تهران، اطلاعات، چاپ دوم، 1374، 358 صفحه.
4. حضرت زینب علیها السلام : سیره عملی اهل بیت علیهم السلام
ارفع، کاظم، تهران، قادر، چاپ اول، 1377، 104 صفحه.
5. حضرت زینب علیها السلام
مدرسی، محمد تقی، مترجم: محمد صادق شریعت، تهران، محبان الحسین، چاپ اول، 1377، 80 صفحه.
6. خصائص زینب علیها السلام
جزائری، سید نورالدین، تحقیق: ناصر باقری بیدهندی، قم، انتشارات مسجد مقدس جمکران، چاپ اول، 1377، 347 صفحه.
7. زندگانی حضرت زینب علیها السلام
یوسفی، حسین، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، 1377، 96 صفحه.
8. زینب علیها السلام فروغ تابان کوثر
محمدی اشتهااردی، محمد، تهران، برهان، چاپ سوم، 1379، 312 صفحه.
9. زندگی نامه سفیر کربلا، حضرت زینب کبرا علیها السلام به همراه زیارت نامه حضرت زینب علیها السلام و حضرت رقیه علیها السلام، محمدی همدانی، اصغر، تهران، زعیم، چاپ اول، 1380، 80 صفحه.
10. مادر مصیبت ها: سوگ نامه حضرت زینب علیها السلام
رجالی تهرانی، علیرضا، قم، نبوغ، چاپ اول، 1378، 128 صفحه.
11. فاطمه دختر امام حسین علیه السلام

صادقی اردستانی، احمد، تهران، نشر مطهر، چاپ اول، 1379، 204 صفحه.

12. یاران کوچک امام حسین علیه السلام ، موسوی وادقانی، سید احمد، چاپ دوم، 1378، 245 صفحه.